

Binnen de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu hebben verschillende fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu inzake het ontwerp luchthavenbesluit luchthaven Twente (Kamerstuk 31 936, nr. 189).

De voorzitter van de commissie,
P. Jansen

De adjunct-griffier van de commissie,
Tijdink

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Onderbouwing	3
<i>Marktvraag / Passagiersprognoses</i>	3
<i>Werkgelegenheid</i>	3
Financieel	4
<i>Overheidsinvesteringen</i>	4
<i>Europese staatssteunregels</i>	4
Ruimtelijk	5
<i>Bouwprojecten</i>	5
<i>Natuur / Bomenkap</i>	5
Overig	7
Vervolg	7

Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het ontwerp luchthavenbesluit luchthaven Twente en willen de Staatssecretaris nog enkele vragen voorleggen.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van het ontwerp luchthavenbesluit voor de luchthaven Twente. De leden van de PvdA-fractie hebben nog een aantal vragen waarop ze de Staatssecretaris verzoeken in te gaan.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het ontwerp luchthavenbesluit voor de luchthaven Twente. De leden staan sceptisch tegenover het voorliggende luchthavenbesluit en zijn van mening dat de ontwikkeling van de luchthaven Twente ongewenst en onnodig is. Deze leden zien liever een betere samenwerking met de Duitse luchthaven Osnabrück-Munster dan dat er een nieuwe luchthaven wordt ontwikkeld met weinig potentiële reizigers en veel concurrentie van andere luchthavens.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het ontwerp luchthavenbesluit luchthaven Twente. Zij hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met bezorgdheid kennisgenomen van het ontwerp luchthavenbesluit Twente en willen de regering nog enkele vragen voorleggen.

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van het ontwerp luchthavenbesluit luchthaven Twente. Zij hebben een vraag over het respecteren van de zondagsrust.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben met afkeuring kennisgenomen van het ontwerp luchthavenbesluit luchthaven Twente. Deze leden zijn van mening dat de luchthaven Twente niet moet worden gerealiseerd. Het vernietigen van de natuur om meer te kunnen vliegen en de klimaatverandering te verergeren is kenmerkend voor de verkeerde keuzes die dit kabinet maakt. Deze leden hebben nog enkele vragen en opmerkingen die zij de Staatssecretaris graag willen voorleggen.

Onderbouwing

Marktvraag / Passagiersprognoses

De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Staatssecretaris om de marktvraag bij luchtvaartmaatschappijen voor de luchthaven Twente nader te motiveren.

De leden van de SP-fractie vragen of het aantal passagiers niet te optimistisch wordt ingeschat en vernemen graag of er wel rekening wordt gehouden met het lagere bruto regionaal product in Twente ten opzichte van de rest van Nederland. Verder vinden deze leden het totaal onrealistisch dat 40% van de passagiers voor de luchthaven afkomstig zullen zijn uit Duitsland. De leden van de SP-fractie constateren dat in Eelde dit percentage veel lager ligt en vragen waarom dit percentage in Twente wel gehaald zou worden.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen op de antwoorden op schriftelijke vragen (Handelingen II 2013/14, nummer 1596) waarin gesteld wordt dat wanneer de luchthaven Twente niet ontwikkeld zou worden, 40% van de reizigers niet zou vliegen en 50% van de reizigers zou uitwijken naar verschillende Duitse luchthavens. Deze leden herinneren de Staatssecretaris aan haar stellingen dat de ontwikkeling vanuit Nederlands perspectief een relatief groot marktgenererend effect heeft, dat het nauwelijks effect heeft op andere luchthavens van nationale betekenis in Nederland en dat ze voorziet dat er in 2030 jaarlijks 930.000 passagiers vervoerd worden vanaf de luchthaven Twente. Klopt de gevolgtrekking dat in 2030 372.000 mensen het vliegtuig niet zouden nemen, zonder de ontwikkeling van de luchthaven Twente? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen erop dat vliegen de meest vervuilende vorm van vervoer is. Waarom moedigt de Staatssecretaris honderdduizenden mensen aan om te vliegen en hoe verhoudt zich dit met de Europese doelstelling om in 2050 een CO₂-arme samenleving te zijn?

Werkgelegenheid

De leden van de PvdA-fractie vinden het opmerkelijk dat de luchthaven op termijn geen 990 banen, maar hoogstens 190 directe en 60 indirecte banen oplevert en verzoeken de Staatssecretaris om een reactie op deze werkgelegenheidscijfers.

De leden van de SP-fractie willen ook graag een toelichting op de werkgelegenheidscijfers. Door de provincie en gemeente werd eerder gesproken van een behoorlijke groei voor de werkgelegenheid. Klopt het dat het nu feitelijk om slechts maximaal 190 fte gaat? Deelt de Staatssecretaris de mening dat met de eerdere rooskleurige werkgelegenheidscijfers de bewoners in de regio een onjuist beeld hebben gekregen van het economische belang van de luchthaven? In hoeverre wordt de werkgelegenheid meegewogen in het besluit om al dan niet in te stemmen met de ontwikkeling van de luchthaven?

De leden van de D66-fractie zijn altijd zeer kritisch geweest ten aanzien van het realiseren van een nationale luchthaven in Twente. De toegevoegde economische waarde en de bedrijfsmatige haalbaarheid zijn in de ogen van deze leden tot nog toe niet overtuigend bewezen. In dat licht vernemen deze leden dan ook graag van de Staatssecretaris hoe zij de geraamde werkgelegenheid die de luchthaven oplevert beoordeelt, afgezet tegen de negatieve effecten van een luchthaven in Twente, zoals op het gebied van overlast voor omwonenden en aantasting van

bestaande natuur. Deze leden vernemen ook graag of de meest recent geopenbaarde cijfers hierover hebben geleid tot bijstelling van haar eerdere oordeel, zoals vermeld in de Toets Economische Onderbouwing Luchthavenbesluit Twente van december 2013. Bovendien vernemen deze leden graag in hoeverre de staatsecretaris vindt dat deze recente cijfers in overeenstemming zijn met alle eerder genoemde economische effecten, zowel door overheidsorganen als door andere mogelijke deelnemende partijen in de toekomstige luchthaven.

Financieel

Overheidsinvesteringen

De leden van de VVD-fractie zien met instemming hoe er gepoogd wordt om een burgerluchthaven te vestigen op het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente. Dit biedt kansen voor extra werkgelegenheid en ondernemers in en buiten de regio Twente. Wel is het voor deze leden van belang dat de luchthaven in staat is zichzelf te bedruipen en niet met Rijksgeld overeind moet worden gehouden. Kan de Staatssecretaris toelichten of zij deze opvatting deelt? Gaan er Rijksmiddelen naar de luchthaven en zo ja, hoeveel precies en betreft dat incidentele of structurele middelen?

De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Staatssecretaris nader in te gaan op de financiële risico's die de overheid loopt (uitgesplitst naar Rijk, gemeente en provincies) in verband met de luchthaven Twente.

De leden van de SP-fractie vinden het merkwaardig dat het Rijk eerder heeft aangegeven alleen voorstander te zijn van de ontwikkeling van de luchthaven Twente mits daarvoor een marktpartij wordt gevonden. Nu constateren deze leden dat er wel een marktpartij is gevonden maar dat er desondanks veel overheidsgeld van provincie en gemeente in de luchthaven wordt geïnvesteerd. Deze leden hebben grote twijfels dat deze investeringen ooit worden terugverdiend en ontvangen graag een nadere toelichting hierop.

De leden van de CDA-fractie vernemen graag welke investeringen het Rijk in de luchthaven Twente heeft gedaan, uitgesplitst in tijd en naar type investering. Ook vragen zij naar de voorwaarden en de doelstellingen die aan die investeringen waren gekoppeld. Bovendien vernemen zij graag of is voldaan aan de gestelde voorwaarden en of de beoogde doelstellingen zijn gehaald. Daarbij is het voor deze leden ook van belang of de controle op het behalen van de doelstellingen door een externe partij objectief is beoordeeld; is dat gebeurd?

De leden van de D66-fractie maken zich, zoals al bij eerdere overleggen genoemd, zorgen dat in plaats van een economisch succesverhaal, de luchthaven een grote publieke kostenpost gaat worden. Zij zouden daarom graag een overzicht van alle financiële steun door alle overheden ontvangen, alsmede een overzicht van alle financiële toezeggingen door en risico's voor overheden die verband houden met de realisatie van de luchthaven Twente. Hierbij moeten in de ogen van deze leden ook de kosten genoemd worden die versterking of uitbreiding van infrastructuur met zich meebrengen.

Europese staatssteunregels

De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd of de overheidsinvesteringen in de ontwikkeling van de luchthaven voldoen aan de Europese regelgeving en vragen de Staatssecretaris derhalve naar de stand van zaken

omtrent de staatssteuntoets die door de Europese Commissie wordt gedaan.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren concluderen uit de ramingen van de Staatssecretaris dat Duitse luchthavens honderdduizenden reizigers minder tegemoet zien wanneer de luchthaven Twente is voltooid. De luchthaven Twente wordt mede ontwikkeld met behulp van Nederlandse staatssteun. Waarom is de staatsecretaris van mening dat de Europese Commissie staatssteunefinancierde concurrentie, die aantoonbaar effect heeft op nabijgelegen Duitse luchthavens, zal toestaan? Is de Europese Commissie op de hoogte van het feit dat 50% van de beoogde reizigers wordt weggetrokken bij nabijgelegen Duitse luchthavens?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen op artikel 4.1 van de mededeling van de Europese Commissie inzake communautaire richtsnoeren voor financiering van luchthavens en aanloopsteun van de overheid voor luchtvaartmaatschappijen met een regionale luchthaven als thuishaven (2005/C 312/01) waarin staat dat het handelsverkeer niet zozeer beïnvloed mag worden dat dit in strijd is met het communautaire belang, wanneer er sprake is van staatssteun. Wordt het handelsverkeer dusdanig beïnvloed dat dit in strijd is met het communautaire belang? Kan de Staatssecretaris haar antwoord motiveren? Kan de Staatssecretaris aangeven op basis waarvan zij denkt dat de ontwikkeling van de Twentse luchthaven toch in lijn is met Europese regels?

Ruimtelijk

Bouwprojecten

De leden van de VVD-fractie constateren dat het ontwerp luchthavenbesluit voorschriften bevat voor het beperken van hoogbouw in een bepaald gebied rondom de luchthaven. Kan de Staatssecretaris schetsen welke huidige en aangekondigde bouwprojecten hier last van ondervinden en wat er is gedaan om hierover te communiceren? Ook horen deze leden graag hoe de Staatssecretaris van plan is om projectontwikkelaars in het relevante gebied in de toekomst zo snel mogelijk duidelijkheid te bieden over de mogelijkheden wanneer zij wensen te bouwen in het gebied. Verder vernemen de leden van de VVD-fractie graag of het hier omgezette internationale veiligheidsnormen betreft of dat er sprake is van zogenaamde «nationale koppen» op internationale regelgeving.

Natuur / Bomenkap

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat grootschalige bomenkap haaks staat op de ambitie voor een compacte luchthaven in het groen en zijn benieuwd of de Staatssecretaris het hiermee eens is en het uiterste zal doen om bomenkap zoveel als mogelijk te voorkomen. De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Staatssecretaris om meer duidelijkheid te verschaffen over het aantal bomen dat dient te verdwijnen.

De leden van de PvdA-fractie hebben vernomen dat internationale regelgeving het mogelijk maakt om op basis van gericht onderzoek te voorkomen dat bomen moeten worden gekapt, maar dat het Besluit burgerluchthavens het niet mogelijk maakt om de uitkomsten van de safety cases in de besluitvorming over het ontwerp luchthavenbesluit te verwerken. De leden van de PvdA-fractie vragen of deze veronderstelling juist is. Deze leden vragen of het klopt dat de Staatssecretaris van plan is om het Besluit burgerluchthavens op dit punt te wijzigen. Zij vragen

tevens of een dergelijke wijziging van het Besluit burgerluchthavens vertraging in de besluitvorming voor het luchthavenbesluit voor de luchthaven Twente zou opleveren en zo ja, hoeveel. De leden van de PvdA-fractie vragen ook of het hier om dezelfde problematiek gaat die momenteel rondom het luchthavenindelingenbesluit voor Schiphol speelt.

De leden van de PvdA-fractie vragen tevens of delen van het huidige luchthaventerrein die worden afgesloten voor publiek en niet meer beschikbaar zullen zijn voor recreatiedoeleinden wel als natuurgebied gehandhaafd blijven.

De leden van de D66-fractie maken zich zorgen over de geluiden die zij horen over de schade aan bestaande natuur die exploitatie van de luchthaven zal opleveren. Hoe beoordeelt de Staatssecretaris de genoemde cijfers over bomenkap? Kan de staatssecretaris exacte cijfers geven over het aantal hectares natuurgebied dat zal moeten worden aangepast als het ontwerp luchthavenbesluit wordt vastgesteld, en de bestaande nationale en internationale regelgeving over vliegveiligheid wordt nageleefd? Hoeveel hectares bos moet dan worden gekapt? Indien binnen de betrokken gebieden op detailniveau moet worden gekeken naar eventueel te kappen bomen, hoe lang gaat die inventarisatie dan duren? Hoe verhouden de regels met betrekking tot bomenkap zich tot de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor het afgeven van een kapvergunning? Kan de Staatssecretaris ook aangeven of hier Natura2000-gebieden onder vallen, of gebieden met recreatieve of toeristische waarden? Zijn de kosten van de natuurcompensatie die daarvoor benodigd is bekend?

De leden van de D66-fractie zijn zich ervan bewust dat in het ontwerp luchthavenbesluit wordt gerept van mogelijke versoepeling van het nationale ruimtelijk regime in de beperkingengebieden in verband met de vliegveiligheid, waardoor de hierboven genoemde schade aan natuur wordt beperkt, maar vinden dat dit eerst duidelijker moet zijn voordat het luchthavenbesluit wordt vastgesteld, omdat de impact van het wel of niet aanpassen van de daartoe leidende regelgeving grote maatschappelijke relevantie heeft, gezien de onrust die nu in Twente bestaat over mogelijke bomenkap. Kan de staatssecretaris een procedureel overzicht geven van de aanpassing van de betreffende regelgeving? Hoe verhoudt aanpassing van die regelgeving zich tot Europese regelgeving? Hoe beoordeelt de Staatssecretaris de juridische houdbaarheid van het in het luchthavenbesluit anticiperen op nog aan te passen regelgeving?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben met zorg kennisgenomen van de analyse van Landschap Overijssel waaruit blijkt dat 840 hectare bos moet worden gekapt voor de aanleg van de luchthaven Twente. Volgens de gebiedsontwikkelaar kan de kap beperkt blijven tot enkele honderden bomen. Kan de Staatssecretaris aangeven hoeveel bomen er gekapt gaan worden indien de aanleg van de luchthaven Twente doorgaat? Zo nee, is de Staatssecretaris bereid het ontwerp luchthavenbesluit in te trekken en pas weer ter inzage te leggen als de consequenties helder zijn? Zo nee, waarom niet?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen op de milieueffectenrapportage waarin het verstorende effect van de ontwikkeling van de luchthaven Twente op vleermuizen en het verlies van leefgebied van diverse beschermde plant- en diersoorten wordt beschreven. Was het vanuit milieuoogpunt niet wenselijk om alternatieven te onderzoeken? Is de natuurcompensatie voor de luchthaven Twente financieel en privaatrechtelijk voor 100% gewaarborgd?

Overig

De leden van de VVD-fractie lezen in het ontwerp luchthavenbesluit dat de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) om advies is gevraagd, ondanks het feit dat dit op grond van de Crisis- en Herstelwet niet langer nodig is. Kan de staatsecretaris toelichten waarom dit desondanks wel is gebeurd, wat de kosten hiervan zijn en wie deze kosten zal moeten dragen?

De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Staatssecretaris nader te motiveren waarom Area Development Twente (ADT) er vanuit gaat dat de luchthaventarieven van de luchthaven Twente lager zullen zijn dan die van de andere regionale luchthavens in Nederland.

De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Staatssecretaris tevens om nader in te gaan op de implicaties van de ontwikkeling van de luchthaven Lelystad voor de luchthaven Twente.

De leden van de PvdA-fractie vragen waarom het nodig is om de luchthaven gedurende zeventien uur per dag (6.00 uur – 23.00 uur) open te stellen en een openstelling van zestien uur per dag niet voldoende is.

De leden van de SGP-fractie benadrukken het belang van zondagsrust vanuit zowel principieel als maatschappelijk oogpunt. Hoe wordt hier in het ontwerp luchthavenbesluit rekening mee gehouden? Is de Staatssecretaris bereid de zondagsrust te respecteren en het ontwerp luchthavenbesluit hierop aan te passen?

Vervolg

De leden van de VVD-fractie zien graag nog eens uiteengezet welke nadere stappen de Staatssecretaris nog voornemens is te nemen om het luchthavenbesluit, de wijziging van het Besluit burgerluchthavens en overige noodzakelijke Rijksbesluitvorming af te ronden en in welke tijdspanne zij verwacht dit te kunnen doen.